

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

2

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 2. – 716 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Оскілко Олексій Олегович ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЯК УЧАСНИКІВ ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИН	66
Павлова Вікторія Георгіївна ЩОДО ПИТАННЯ ПРО ПРАВО НА ОBOB'ЯЗКOVУ ЧАСТКУ У СПАДЩИНІ	69
Токарева Віра Олександрівна ЗЛОВЖИВАННЯ ПЕРСОНАЛЬНИМИ ДАНИМИ ПІД ЧАС ВИБОРІВ: НА ПРИКЛАДІ FACEBOOK	71
Мельник Олександр Володимирович ДО ПИТАННЯ ПРО ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ УСИНОВЛЕНИХ ІНОЗЕМНИМИ ГРОМАДЯНАМИ	74
Фасій Богдан Володимирович ДО ПИТАННЯ ПРО СУТНІСТЬ ДИСПОЗИТИВНОГО МЕТОДУ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ	78
Шамота Олександр Володимирович ПРОБЛЕМАТИКА ЗАХИСТУ ПРИНЦИПУ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ	80
Бойченко Ростислав Сергійович ДО ПИТАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ І ЗАХИСТУ ПРАВА ПРИВАТНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ.	82
Брага Аліна Анатоліївна ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЩОДО СПАДКУВАННЯ В СІМЕЙНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ ...	85
Вовчок Руслан Володимирович ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА В ЕПОХУ СТІМКОГО РОЗВИТКУ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	88
Герсак Віталій Анатолійович ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ СКЛАДУ СПАДЩИНИ	91
Гнатенко Сергій Сергійович ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА НА НАДАННЯ ПОСЛУГ З ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРІВ	94
Гнатюк Дмитро Володимирович ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИПИНЕННЯ ДОГОВОРУ ДАРУВАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	97
Дворнікова Анна Юрійвна ПРОБЛЕМИ ВТРУЧАННЯ У ПРАВО НА МИРНЕ ВОЛОДІННЯ ПРИ УСУНЕННІ ПЕРЕШКОД У КОРИСТУВАННІ ТА РОЗПОРЯДЖЕННІ МАЙНОМ	100
Кочіашвілі Альберт Давидович ЩОДО ДОРЕЧНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КАТЕГОРІЇ РИЗИКУ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ НЕПЕРЕДБАЧУВАНИХ УМОВ	103
Мельничук Олександр Миколайович ІНСТИТУТ ЦИВІЛЬНОЇ КОНФІСКАЦІЇ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ	106
Мусієнко Андрій Юрійович ВИТРЕБУВАННЯ НЕЖИТЛОВИХ ПРИМІЩЕНЬ ІЗ ЧУЖОГО НЕЗАКОННОГО ВОЛОДІННЯ ЯК СПОСІБ ЗАХИСТУ ПРАВА ВЛАСНОСТІ	108
Павленко Микола Вадимович ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАЦІЙНИХ СИСТЕМ З ЦИВІЛЬНОГО СЕКТОРУ	111
Рябенко Вікторія Олександрівна ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ НЕПОВНОЛІТНІХ ВІД ВЕРБУВАННЯ ФСБ У СОЦМЕРЕЖІ «ТЕЛЕГРАМ»	113

2. Про нотаріат : Закон України від 02.09.1993 № 3425-XII: станом на 10.01.2025. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text> (дата звернення 15.04.2025).

3. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо діяльності нотаріусів та функціонування єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, в умовах воєнного стану : Постанова Кабінет Міністрів України від 19.04.2022 № 480: станом на 25.08.2023. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/480-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення 15.04.2025).

4. Договірне право. Особлива частина : навчальний посібник / за ред. О. В. Дзери. Київ : Юрінком Інтер, 2009. URL: <https://duikt.edu.ua/ua/lib/1/categor/1512/view/373> (дата звернення 15.04.2025).

Ключові слова: правове регулювання, договір дарування, припинення, воєнний стан.

Keywords: legal regulation, donation agreement, termination, martial law.

Дворнікова Анна Юрївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри цивільного права, адвокат*

ПРОБЛЕМИ ВТРУЧАННЯ У ПРАВО НА МИРНЕ ВОЛОДІННЯ ПРИ УСУНЕННІ ПЕРЕШКОД У КОРИСТУВАННІ ТА РОЗПОРЯДЖЕННІ МАЙНОМ

Аналізуючи актуальні проблеми захисту права власності все частіше трапляються випадки очевидної колізії та суперечностей в питаннях порядку захисту порушених прав та необхідності надання переваги у застосуванні тих або інших норм.

На сьогодні невинно триває процес формування судової практики Верховним Судом та дослідження все нових висновків викладених у рішеннях Європейського суду з прав людини, які суттєво впливають на порядок захисту порушених прав та застосування норм статті 391 Цивільного кодексу України.

У даному дослідженні пропонується розглянути проблемні випадки відновлення законного права користування частиною земельної ділянки шляхом усунення порушення такого права у спосіб, який неминуче призведе до позбавлення іншої сторони права власності на її нерухоме майно (будинки), яке розташоване на спірній частині земельної ділянки.

В першу чергу слід зазначити, що дії сторони, яка вимагає усунення перешкод у користуванні власністю, фактично розцінюються як втручання у право на мирне володіння майном іншої особи.

Розкриваючи зазначену тему слід наголосити на застосуванні статті 1 Першого протоколу Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод,

ратифікованого Законом України від 17.07.1997 р. № 475/97-ВР (надалі – Перший протокол до Конвенції).

Так, предметом регулювання статті 1 Першого протоколу до Конвенції є втручання держави у право на мирне володіння майном [1].

Із зазначеного питання у практиці Європейського суду з прав людини є напрацьованими три критерії, які слід оцінювати при можливості втручання у право особи на мирне володіння майном, з врахуванням гарантій закріплених у статті 1 Першого протоколу до Конвенції, серед яких виділяють наступні: чи можна вважати втручання законним; чи переслідує воно “суспільний”, “публічний” інтерес; чи такий захід (втручання в право на мирне володіння майном) є пропорційним визначеним цілям.

Такі критерії відображені у рішеннях ЄСПЛ у справах “Щокін проти України” від 14.10.2010 р., “Джеймс та інші проти Сполученого Королівства” від 21.02.1986 р., “Спорронг і Льюїс проти Швеції” від 23.09.1982 р., “Серков проти України” від 07.07.2011 р., “Колишній король Греції та інші проти Греції” від 23.11.2000 р., “«Булвес» АД проти Болгарії” від 22.01.2009 р., “Трегубенко проти України” від 2.11.2004 р., “«East/West Alliance Limited» проти України” від 23.01.2014 р.

Розкриваючи критерій законності втручання держави у право на мирне володіння майном слід зазначити, що таке вважатиметься законним лише у разі, якщо здійснюватиметься на підставі закону, іншого нормативно-правового акту, який є чітким та передбачуваним в частині його правозастосування та наслідків дії норм такого, є доступним та зрозумілим для заінтересованих осіб.

Втручання вважається виправданим, у разі здійснення такого з метою задоволення публічного, суспільного інтересу, за умови наявності об’єктивної необхідності у формі публічного, суспільного або загального інтересу, який, у тому числі, може включати інтерес держави, окремих її регіонів, громад та сфер людської діяльності.

Критерій пропорційності за своєю суттю передбачає, що в будь-якому випадку втручання у право власності розглядатиметься як порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції, у разі недотримання “справедливої рівноваги” між інтересами держави (суспільства), що пов’язані з втручанням, та інтересами особи, яка страждатиме від такого втручання.

Термін “справедлива рівновага” передбачає наявність розумного співвідношення між метою, що має бути досягнута, та засобами, які використовуються. Такої справедливої рівноваги та балансу не буде дотримано, у разі покладення на особу надмірного та індивідуального тягаря.

При встановленні дотримання критерію пропорційності вирішальне значення має, у тому числі, встановлення факту добросовісності чи недобросовісності набувача майна.

Резюмуючи наведені обставини вбачається, що втручання у право мирного володіння майном, навіть у разі здійснення такого із законною метою, вважа-

ється порушенням статті 1 Першого протоколу до Конвенції, у разі відсутності справедливого балансу між інтересами сторін. Тобто, має існувати розумне співвідношення між метою, досягнення якої передбачається, та засобами, які будуть використані для її досягнення.

У рішеннях ЄСПЛ у справах “Рисовський проти України” від 20.10. 2011 р. та “Кривенький проти України” від 16.02.2017 р. наведені висновки про те, що у разі, якщо добросовісний набувач за результатом втручання в його право власності понесе індивідуальний та надмірний тягар, у тому числі якщо не буде надана обґрунтована компенсація чи інший вид необхідного відшкодування у зв’язку з позбавленням права на майно, то “справедливий баланс” не вважається дотриманим.

Із зазначеного приводу зроблені висновки в пункті 109 постанови Великої Палати Верховного Суду від 18.01.2023 р. у справі № 488/2807/17 [2].

У справі визначений обов’язок щодо дотримання судами індивідуального підходу при оцінці фактів. У тому числі, закріплений обов’язок суду перевіряти законність та правомірність втручання держави у право на повагу до житла та мирного володіння майном, що закріплені Конституцією України.

Також, суд має чітко встановлювати наявність у національному законодавстві достатніх підстав для такого втручання на мирне володіння та дотримуватися вимог щодо легітимності мети втручання, перевірити пропорційність обраного способу захисту із відповідною метою, на досягненні якої наполягає сторона. Лише за результатом здійснення такої перевірки суд може приймати рішення щодо задоволення або відмови у задоволенні вимог сторони.

Таким чином, аби не допустити втручання у права особи на мирне володіння майном, має бути дотриманий критерій пропорційності між вимогами та метою усунення перешкод у користуванні об’єктом нерухомого майна.

У тому числі, має бути здійснена перевірка щодо можливості захисту прав менш обтяжливими способами, ніж усунення перешкод у користуванні майном. Наприклад, укладання договору оренди, сервітуту, виплати грошової компенсації особі, яка звертається із вимогами щодо усунення перешкод тощо. Тобто, мають бути досліджені всі можливі способи вирішення спору, який виник між сторонами, іншим шляхом, ніж обрання крайнього заходу у вигляді усунення перешкод шляхом знесення.

Наведена теза підтверджується позицією Верховного Суду відображеної в постанові від 31.07.2019 р. у справі № 910/4730/18 [3].

За умови викладених обставин вбачається, що застосування статті 391 Цивільного кодексу України та захист порушених прав шляхом усунення перешкод у користуванні та розпорядженні майном, не є абсолютним та передбачуваним.

Зі сформованої практики Європейського суду з прав людини та національних судів вбачається, що така захищає та враховує інтереси не тільки особи, яка звертається із вимогами щодо захисту порушених прав шляхом застосування конструкцій статті 391 Цивільного кодексу України, а й особи, до якої заявлені такі вимоги.

Наведені обставини станом на сьогоднішній день й досі викликають колізії та суперечності щодо пріоритетності прав осіб, які мають бути захищені.

Список використаних джерел:

1. Протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_535#Text.
2. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 18.01.2023 р. у справі № 488/2807/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109364576>.
3. Постанова Верховного Суду від 31.07.2019 р. року у справі № 910/4730/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83537749>.

Ключові слова: право власності, усунення перешкод у користуванні та розпорядженні майном, земельна ділянка, право володіння.

Keywords: property right, removal of obstacles to the use and disposal of property, land plot, right of possession.

Кочіашвілі Альберт Давидович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри цивільного права*

ЩОДО ДОРЕЧНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КАТЕГОРІЇ РИЗИКУ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ НЕПЕРЕДБАЧУВАНИХ УМОВ

Всі обставини, що мають значення для виконання умов договірних зобов'язань в їх первинному вигляді, можна поділити на передбачені законодавством, передбачені сторонами та непередбачувані обставини.

Прикладами перших можуть слугувати смерть однієї зі сторін договору, обмеження цивільної оборотоздатності або вилучення об'єкта цивільного обороту, зміна регуляторних механізмів відчуження, розповсюдження або використання окремих об'єктів цивільних прав.

В свою чергу принцип свободи договору надає сторонам договору можливість самостійно визначати обставини, з настанням яких може пов'язуватися зміна окремих умов договору або загальне припинення договірних відносин з відповідними наслідками для однієї чи обох сторін договору. Сторони можуть встановлювати відповідальність або навпаки передбачати умови уникнення цивільно-правової відповідальності в межах чинного законодавства.

В юридичній літературі знаходимо підтвердження колізійності використання категорії «ризик» в правозастосуванні. М. Великанова констатує поліаспектність дослідження поняття ризику та замкненість такого дослідження в межах методологічного апарату окремих галузей наукових знань.